

NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMAS: TARPTAUTINIAI STANDARTAI, FINANSINIAI TYRIMAI IR TEISMŲ PRAKTIKA

dr. Aurelijus Gutauskas¹

DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.20.6>

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojami kovos su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu tarptautiniai standartai, vertinama ES valstybių politika, siekiant atpažinti, suprasti, mažinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką ir užkirsti jai kelią. Autorius gilinasi ir į finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos specifiką atliekant finansinius tyrimus, siekiant surasti ir paimiti turtą, kuris įgytas iš nusikaltimų darymo, kuris yra turtinė nauda, turinti turtinę išraišką, vertę. Taip pat apžvelgiama aktualesnė Lietuvos teismų praktika, susijusi su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo kvalifikavimu.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Pinigų plovimas, terorizmas, finansinis tyrimas, nusikalstamų veikų kvalifikavimas.

ĮVADAS

Pinigų plovimas ir teroristų veiklos finansavimas – vienos didžiausių šiuolaikinio pasaulio grėsmių, kurioms suvaldyti skiriamas dėmesys auga kasmet. Minėti nusikaltimai nuolat tobulėja, todėl užkirsti kelią jiems – vis didesnis iššūkis tiek tarptautinėms organizacijoms, tiek pavienėms šalims. Pinigų plovimas yra neatskiriamas nuo organizuoto nusikalstamumo. Nusikalstamu būdu gautos pajamos investuojamos ne tik į legalią ekonomiką, bet ir į nusikalstamą veiklą. Plaunamų pinigų kilmė gali būti įvairi neteisėta veikla, pvz., korupcija, neteisėta prekyba ginklais, prekyba

---

¹ Autorius yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas, Vilniaus universiteto Baudžiamosios justicijos katedros profesorius.

žmonėmis ir prekyba narkotikais, mokesčių slėpimas ir sukčiavimas, o tie pinigai gali būti naudojami ir terorizmui finansuoti. Pinigų plovimu taip pat užsiima ir teroristinės organizacijos. Taigi pinigų plovimas tampa pagrindu daugelio nusikalstamos veiklos formų, siekiant paslėpti nusikalstamą kapitalo prigimtį suteikiant jam teisėtą įvaizdį. Inovacijos finansinių paslaugų srityje, pavyzdžiui, virtualiosios valiutos ar anoniminės išankstinio mokėjimo kortelės, visuomenei teikia akivaizdžią naudą, tačiau kartu sudaro naujų galimybių finansuoti teroristus. Nusikaltėliai greitai prisitaiko ir, kai esami kanalai tampa per daug rizikingi, naudojami naujais. Pajamos iš nusikalstamos veiklos ES siekia maždaug 110 mlrd. EUR per metus ir sudaro 1 proc. viso Europos Sąjungos BVP². Europos Komisijos vertinimu, kai kuriose valstybėse narėse iki 70 proc. pinigų plovimo atvejų turi tarpvalstybinį aspektą³. JTO vertinimu, pinigų plovimo mastas sudaro 2–5 proc. pasaulio BVP arba maždaug 715 mlrd.–1,87 trilijonų EUR per metus⁴.

Nusikaltėliai savo veikloje naudoja įvairius nusikalstamos veikos padarymo būdus ir metodus: užsienio įmonės perveda savo pinigus į fiktyvių užsienio įmonių ar į fiktyvių Lietuvos įmonių (dažniausiai įsteigtų užsienio piliečių) sąskaitas Lietuvos bankuose, kur pinigai išgryninami; pinigai pervedami iš vienos užsienio šalies į kitą tranzitu per Lietuvą, pasinaudojant Lietuvos kredito įstaigose atidarytomis fiktyvių užsienio įmonių sąskaitomis; Lietuvos įmonės perveda pinigus į Lietuvos fiktyvių ar nepelno siekiančių įmonių sąskaitas, iš karto po pavedimo pinigai išgryninami; Lietuvoje nusikalstamu būdu įgytos lėšos išvežamos į užsienio valstybes ar užsienio valstybėse nusikalstamu būdu įgytos lėšos įvežamos į Lietuvą; nusikalstamu būdu gautų pinigų įnešimas į privačių asmenų arba įmonių banko sąskaitas; tokių pinigų pervedimas iš sąskaitos į sąskaitą, į sąskaitas kituose bankuose, į užsienio bankus; apmokėjimas tokiu būdu legalizuotais pinigais prekių, paslaugų, darbų, nekilnojamojo turto, vertybinių popierių, skolų; tokių pinigų investavimas, skolinimas; pinigų konvertavimas į kitos šalies valiutą; pinigų gabenimas į kitą valstybę; pagrobtų materialinių vertybių įtraukimas į įmonės apskaitą ir kt.

Padaugėjo atvejų, kai sąskaitas Lietuvos bankuose atidaro fiziniai asmenys – ES valstybių piliečiai, kurie atvyksta į Lietuvą tik sąskaitos atidarymo procedūroms atlikti. Vėliau nusikalstamu būdu gauti pinigai arba nedelsiant persiunčiami į užsienį, arba gryninami užsienio valstybėse. Pastebima, kad vis daugiau asmenų vykdo atsiskaitymus bei prekybą kriptovaliutomis. Pasitaiko atvejų, kai nusikaltėliai, pavogę įvairius įmonių klientų, tiekėjų ar pirkėjų duomenis, juos siūlo išsipirkti atsiskaitant kriptovaliutomis. Taip pat kitų šalių piliečiai perka prabangų nekilnojamojo turto ir šias finansines operacijas deklaruoja kaip investicinę užsienio fizinių bei juridinių asmenų veiklą.

Pastaruoju metu išryškėjusi nauja tendencija, susijusi su pinigų plovimu per ES bankus. Štai Nyderlandų „ING Bank N.V.“ neseniai pripažino rimtus trūkumus taikant kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu nuostatas ir sutiko sumokėti 775 mln. EUR ir taip susitarti su Nyderlandų prokuratūra⁵. „ABLV Bank“ Latvijoje pradėjo savanorišką likvidavimą, kai JAV kovos su finansiniais nusikaltimais tinklas (FinCEN) nusprendė pasiūlyti uždrausti ABLV turėti

² From Illegal Markets to Legitimate Businesses: The Portfolio of Organized Crime in Europe. Final Report of Project OCP Organized Crime Portfolio. Trento, 2015, p.-7.

³ 2016 m. gruodžio 21 d. Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis.

⁴ Unated Nations Office on Drugs and Crime. Money-Laundering and Globalization.

Žr. <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>

⁵ Netherland's Public Prosecution Service, 4 September 2018. ING pays 775 million due to serious shortcomings in money laundering prevention.

JAV korespondentinę sąskaitą dėl pinigų plovimo įtarimų⁶. „Danske Bank“, atlikus 15 000 klientų ir maždaug 9,5 mln. su Estijos padalinii susijusių sandorių tyrimą, pripažino, kad dėl didelių banko valdymo ir kontrolės sistemų trūkumų susidarė galimybė naudoti Estijos padalinį įtartiniais sandoriams vykdyti⁷. Galiausiai Europos Centrinis Bankas panaikino Maltos „Pilatus Bank“ licenciją, kai Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo suimtas, be kita ko, dėl kaltinimų pinigų plovimu „Pilatus Bank“ pirmininkas ir vienintelis akcininkas⁸. Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimai bankams tampa vis didesne finansine našta, tačiau nebūtinai duoda norimus rezultatus. Dėl to, siekiant užkirsti kelią finansiniams nusikaltimams, svarbu puoselėti atsakomybės kultūrą, kurti privataus bei viešojo sektoriaus partnerystę ir glaudų bendradarbiavimą. Bankai, nacionalinės ir tarptautinės finansinių nusikaltimų žvalgybos tarnybos, teisėsauga ir reguliuojančios institucijos turi išvien dirbti dėl skaidraus finansų sektoriaus⁹.

Pinigams plauti naudojami metodai yra panašūs į tuos, kuriais slepiami teroristų finansavimo šaltiniai. Teroristų finansavimas – tai lėšų teikimas arba rinkimas, siekiant jas panaudoti ar žinant, kad jos bus panaudotos teroristinei veiklai. Priešingai nei pinigų plovimo atveju, terorizmui remti naudojamos lėšos gali būti įgytos iš teisėtos, nusikalstamos veiklos arba abiem atvejais. Atliekant šias finansines operacijas taikomos įvairios ekonominės schemos, kurios leidžia apeiti finansinę kontrolę bei pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones. Taip pat leidžia išvengti įtarimų dėl pinigų kilmės ir panaikinti neteisėtumo įrodymus.

Pinigų plovimo procesui vykdyti paprastai pasirenkamos šalys ar sektoriai, kuriuose yra silpnos pinigų plovimo prevencijos programos ir silpnas pinigų plovimo rizikų nustatymo lygis. Sparčiai augančios ekonomikos su greitai besivystančiais finansiniais centrais ir silpna kompetentingų institucijų priežiūra, aktyviai naudojamos nusikaltėlių pinigų plovimo veikoms vykdyti. Nusikaltėliai išnaudoja skirtingas valstybių pinigų plovimo prevencijos sistemas, rinkdamiesi silpnesnes šiuo požiūriu valstybes. Pinigų plovimas daro įtaką ir politinėje bei socialinėje sferose. Tarptautinių organizacijų teigimu, organizuotos grupuotės įvairiose valstybėse turi savų žmonių finansinėse institucijose, investuodamos nelegalias lėšas, manipuliuoja valstybinių institucijų sprendimais dėl ekonominio sektoriaus, vykdo korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas¹⁰. Asmenys, plaunantys nusikalstamu būdu įgytus pinigus, tobulina savo veikimo metodus ir neapsiriboja vienu pinigų plovimo būdu. Tačiau dažniausiai veikimo schema išlieka ta pati, t. y. slepiamas nusikalstamu būdu įgytų lėšų šaltinis, siekiant paslėpti nusikalstamu būdu įgytų lėšų kilmę, yra vykdoma daug įvairių finansinių operacijų, pagaliau užtikrinamas nusikalstamu būdu įgytų lėšų susigrąžinimas. Straipsnyje autorius siekia įvertinti veikiančius tarptautinius teisinius instrumentus kovojant su nusikalstamu būdu gauto

⁶ Europos Parlamento pranešimas (2018/2121(INI)) dėl finansinių nusikaltimų, mokesčių slėpimo ir mokesčių vengimo.

⁷ Ataskaita dėl „Danske Bank“ Estijos padalinio ne rezidentų portfelio. Kopenhaga, 2018 m. rugsėjo 19 d.

⁸ Europos Parlamento pranešimas (2018/2121(INI)) dėl finansinių nusikaltimų, mokesčių slėpimo ir mokesčių vengimo.

⁹ Vasilkevičiūtė R. Pinigų plovimo prevencija: tik teisinis išipareigojimas ar reali socialinė atsakomybė?. Verslo Žinios. Publikuota: 2019-10-07. Žr. <https://www.vz.lt/finansai-apskaita/2019/10/07/pinigu-plovimo-prevencija-tik-teisinis-isipareigojimas-ar-reali-socialine-atsakomybe>

¹⁰ FATF tinklapis: <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/#d.en.11223>

turto legalizavimu. Taip pat atskleidžiami Lietuvoje atliekamų finansinių tyrimų ypatumai bei kai kurie teismų praktikos probleminiai aspektai.

TARPTAUTINIAI KOVOS SU PINIGŲ PLOVIMU IR TERORIZMO FINANSAVIMU STANDARTAI EUROPOS SAJUNGOJE

Europos Sąjungos kovos su pinigų plovimu sistema, visų pirma, paremta prevenciniu požiūriu į pinigų plovimą, daugiausia dėmesio skiriant įtartinų sandorių nustatymui ir pranešimui apie juos. Taip pat labai svarbūs kliento pažinimo ir išsamaus klientų patikrinimo principai, kurie turėtų būti taikomi visą verslo santykių laikotarpį, ir kad klientų sandoriai turėtų būti stebimi nuolat, ir itin atidžiai siekiant nustatyti įtartiną arba neįprastą veiklą. Ypatingas dėmesys, siekiant veiksmingai kovoti su pinigų plovimo veikla, turi būti skiriamas bendradarbiavimui ne tik tarp valstybių narių finansinių žvalgybos padalinių, bet ir tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių finansinių žvalgybos padalinių.

Per pastaruosius beveik 30 metų, nuo 1988 m. Vienoje priimtose Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, buvo priimta daug tarptautinių ir Europos Sąjungos teisės aktų, įpareigojančių valstybes tobulinti nacionalinius teisės aktus pinigų plovimo prevencijos srityje, imtis griežtų priemonių šiam reiškiniiui pažaboti, taikyti represines priemones prieš pinigų plovėjus bei gerinti tarptautinį valstybių bendradarbiavimą.

Vienu svarbiausių kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu tarptautinių teisės aktų yra 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB¹¹. Šioje direktyvoje praplėstas subjektų ratas, kurie įgyvendina pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo reikalavimus; įtvirtinta svarbi kovos su pinigų plovimu taisyklė, kuri įpareigoja valstybes nacionaliniu lygmeniu įvertinti pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo rizikas. Direktyva taip pat įtvirtina reikalavimus dėl kliento, naudos gavėjo bei asmenų, dalyvaujančių politikoje identifikavimo. Be to, rekomenduoja valstybėms sukurti naudos gavėjų nacionalinį registrą. Galiausiai didelis dėmesys skiriamas įtartinų piniginių operacijų iššaldymui bei sankcijų už pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo taisyklių pažeidimus stiprinimui.

Analizuojant tarptautinius kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimo standartus, labai svarbus vaidmuo tenka Finansinių veiksnių darbo grupei (FATF). FATF kasmet priima po ataskaitą, kurioje yra apžvelgiama pinigų plovimo prevencijos situacija pasaulio valstybėse, nurodomos rekomenduotinos priemonės, kurių reikia imtis pasauliniu ir nacionaliniu lygiu. Šis svarbus tarptautinis dokumentas, kuris yra tik rekomendacinio pobūdžio ir kurio teisinė galia nėra

¹¹ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 „dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB.

Žr. http://www.fntt.lt/data/public/uploads/2016/10/es_2015_849-direktyva.pdf

prilyginama teisės aktui, pasaulyje vaidina ypač svarbų vaidmenį kovoje su pinigų plovimu. FATF 40 rekomendacijų neįpareigoja valstybių vienyti nacionalinius teisės aktus, nenumato privalomumo kriminalizuoti pinigų plovimą, tačiau jose yra išdėstyti būdai, priemonės ir metodai kovoje su pinigų plovimu. Apibendrinimui galima pažymėti, jog šiomis rekomendacijomis siekiama apibrėžti pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo rizikas ir sukurti šių rizikų kontrolės sistemą valstybių viduje. Taip pat teisinėmis priemonėmis kovoti su pinigų plovimu, terorizmo bei masinio naikinimo ginklo platinimo finansavimu. Europos Tarybos Ekspertų komitetas dėl priemonių, nukreiptų kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu, (MONEYVAL) prižiūri kaip valstybės, ES narės, laikosi FATF reikalavimų įgyvendinimo.

Neabejotinai svarbiu tarptautiniu teisės aktu šioje srityje yra 1998 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta¹². Svarbiausiomis šios konvencijos nuostatomis yra 3 (nusikaltimai ir sankcijos) ir 5 (konfiskacija). Trečiajame straipsnyje įtvirtintos nuostatos, kuriomis remiantis nusikaltimu pripažįstamas konvertavimas arba nuosavybės pervedimas, jeigu žinoma, kad ši nuosavybė įgyta iš nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėta narkotikų apyvarta. Be to, nusikaltimu laikoma tai, jog siekiama nuslėpti arba slėpti neteisėtą nuosavybės įsigijimo šaltinį, jeigu žinoma, kad ši nuosavybė įgyta iš neteisėtos narkotikų apyvartos. Kartu baudžiama už nuosavybės įgijimą, disponavimą arba panaudojimą, jeigu jos įsigijimo metu buvo žinoma, kad ši nuosavybė buvo gauta padarius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotikų apyvarta. Penktasis konvencijos straipsnis įpareigoja valstybes imtis veiksmų, siekiant konfiskuoti pajamas, kurios gautos padarius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotikų apyvarta arba nuosavybe, kurios vertė prilygsta tokioms pajamoms; valstybių kompetentingi organai privalo nustatyti, išaiškinti, įšaldyti arba areštuoti pajamas arba nuosavybę. Taip pat kiekviena šalis turi įgalioti savo teismus ir kitus kompetentingus organus išleisti nuostatus dėl bankinių, finansinių ar komercinių dokumentų pateikimo arba arešto.

Dar vienas svarbus tarptautinis teisės aktas, įtvirtinantis kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimo standartus, yra 2000 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (Palermo konvencija), kurios tikslas – skatinti bendradarbiavimą, siekiant užkirsti kelią tarptautiniam organizuotam nusikalstamumui ir veiksmingiau su juo kovoti¹³. Šios konvencijos 5 straipsnyje (dalyvavimo organizuotoje nusikalstamoje grupėje kriminalizavimas) įtvirtinta, jog kiekviena valstybė, šios konvencijos šalis, privalo priimti tokius teisės aktus ir kitas priemones, kurios būtinos tam, kad būtų pripažįstama nusikaltimu susitarimas su vienu ar daugiau kitų asmenų padaryti sunkų nusikaltimą tiesiogiai ar netiesiogiai siekiant finansinės ar kitokios materialios naudos. Šeštajame konvencijos straipsnyje (nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo kriminalizavimas) įtvirtinta nuostata, jog kiekviena valstybė privalo užtikrinti, kad būtų pripažįstama nusikaltimu turto pertvarkymas ar perdavimas žinant, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant slėpti ar užmaskuoti šio turto nusikalstamą šaltinį arba padedant kuriam nors su pirminiu nusikaltimu susijusiam asmeniui išvengti teisinių jo veiklos pasekmių. Galiausiai šios konvencijos 7 straipsnyje (priemonės, skirtos kovai su pinigų plovimu) įtvirtinta labai svarbi nuostata, įpareigojanti valstybes pagal savo kompetenciją nustatyti šalyje visapusi reguliavimo ir priežiūros režimą bankams ir nebankinėms

¹² 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta // *Žin.*, 1998, Nr. 38-1004.

¹³ 2000 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą // *Žin.*, 2002, Nr. 51-1933.

finansinėms institucijoms, ir prireikus, kitoms pinigų plovimui lengvai panaudojamoms įstaigoms, siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui ir išaiškinti visas pinigų plovimo formas. Šio režimo reikalavimuose privalu atkreipti dėmesį į kliento tapatybės nustatymą, apskaitą bei informavimą apie įtartinus sandorius. Be to, šis konvencijos straipsnis rekomenduoja valstybėms įsteigti finansinės žvalgybos padalinį.

Dėl ryšių tarp korupcijos ir kitų nusikalstamumo formų, ypač organizuoto nusikalstamumo ir ekonominio nusikalstamumo, įskaitant pinigų plovimą, kyla grėsmė visuomenės stabilumui ir saugumui. Todėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu tarptautinių standartų aspektu svarbi yra 2003 m. Jungtinių tautų konvencija prieš korupciją¹⁴. Šios konvencijos 3 straipsnyje (taikymas) įtvirtinama galimybė išaldyti, areštuoti, konfiskuoti ir grąžinti pajamas, gautas iš korupcinio pobūdžio nusikalstamos veiklos. Tuo tarpu konvencijos 14 straipsnyje (pinigų plovimo prevencinės priemonės) įtvirtintos nuostatos pabrėžia reikalavimus ne tik dėl kliento, bet ir prireikus tikrojo savininko tapatybės nustatymo. Finansų įstaigos privalo nurodyti lėšų ir susijusių pranešimų elektroninio perdavimo blankuose tikslią ir naudingą informaciją apie siuntėją bei vykdyti sustiprintą lėšų perdavimo kontrolę tuo atveju, kai nėra išsamios informacijos apie siuntėją. Reikšmingas šios konvencijos 20 straipsnis (neteisėtas praturtėjimas), kuriame kiekviena valstybė, šios Konvencijos šalis, laikydamasi savo konstitucijos ir pagrindinių savo teisinės sistemos principų, turėtų svarstyti galimybę priimti reikiamus teisės aktus ir imtis kitų būtinų priemonių, kad pagal pagrindinius jos nacionalinės teisės principus baudžiamuoju nusikaltimu būtų laikomas tyčinis neteisėtas praturtėjimas, tai yra žymus valstybės pareigūno turto padidėjimas, kurio jis negali pagrįsti savo teisėtomis pajamomis¹⁵. Konvencijos 40 straipsnis (banko paslaptis) užtikrina, kad, kiekvienoje valstybėje, vykstant šios Konvencijos nustatytų nusikaltimų baudžiamajam tyrimui, jos nacionalinės teisės sistemoje būtų atitinkami mechanizmai įveikti kliūtis, galinčias atsirasti taikant banko paslapties įstatymą. Taip pat turėtų būti taikomos sugriežtintos kontrolės priemonės sąskaitų, kurias bando atidaryti ar yra atidarę asmenys, atliekantys svarbias viešąsias funkcijas, patys arba jų šeimos nariai bei artimi partneriai, arba yra atidarę kieno nors iš jų vardu (52 konvencijos straipsnis - nusikalstamu būdu įgytų pajamų perdavimų prevencija ir nustatymas).

Kalbant apie terorizmo finansavimo kontrolę, svarbiausiu tarptautiniu teisės aktu yra 1999 m. tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmu finansavimu¹⁶. Konvencijos 8 straipsnis įtvirtina nuostatą, jog Kiekviena valstybė, šios Konvencijos šalis, remdamasi savo vidaus teisės principais, imasi tinkamų priemonių nustatyti, susekti ir išaldyti arba areštuoti lėšas, naudojamas arba skirtas vykdyti teroristinę veiklą, taip pat ir iš tokių nusikaltimų gautas pajamas, kad jas būtų galima konfiskuoti.

Toliau analizuojant kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu tarptautinius standartus, išskirtinos dvi Europos Tarybos konvencijos – Europos 1990 m. konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo (Strasbūro konvencija)¹⁷ ir Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo,

¹⁴ 2003 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją // Žin., 2006, Nr. 136-5145.

¹⁵ Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse 2010 m. gruodžio 2 d. įstatymu Nr. XI-1199 buvo kriminalizuotas neteisėtas praturtėjimas (BK 189¹ str.), kuris įsigaliojo nuo 2010 m. gruodžio 11 d.

¹⁶ 1999 m. tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmu finansavimu // Žin., 2003, Nr. 8-268.

¹⁷ Europos 1990 m. konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo // Žin., 1995, Nr. 12-263.

paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo¹⁸, priimta Varšuvoje 2005 m. gegužės 16 d. (Varšuvos konvencija), kuri yra vienas iš pagrindinių Europos Tarybos instrumentų, vienijančių valstybių kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu pastangas. 1990 m. priimtoje Konvencijoje svarbiausiais kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu aspektais yra konfiskacinės priemonės (Konvencijos 2 str.), kuomet kiekviena šalis imasi tokių įstatyminių ir kitokių priemonių, kurios yra būtinos, kad būtų galima konfiskuoti priemones ir pelną arba turtą, kurio vertė atitinka tokį pelną ir tyrimo bei laikinosios priemonės (Konvencijos 3 str.), kuomet kiekviena šalis imasi tokių būtinų įstatyminių ir kitokių priemonių, kurios padėtų identifikuoti ir surasti konfiskuotiną turtą ir užkirsti kelią sandoriams tokiu turtu, jo perdavimui arba disponavimu juo. Be to, Konvencijos 6 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta svarbi nuostata, jog kiekviena šalis gali imtis priemonių, kurias ji laiko reikalingomis, paskelbti nusikaltimais pagal savo vidaus įstatymus visus ar kai kuriuos veiksmus bet kuriuo iš šių atvejų: kai nusikaltėlis turėjo manyti, kad turtas yra pajamos; veikė siekdamas gauti pelną; veikė siekdamas užtikrinti tolesnį nusikalstamų veiksmų vykdymą. Labai svarbi yra Varšuvos konvencijos 9 straipsnio 5 dalyje numatyta nuostata, kad konvencijos šalys privalo užtikrinti, jog predikatinio nusikaltimo apkaltinamasis nuosprendis nebūtų sąlyga tam, kad asmuo būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą¹⁹. Tuo tarpu 2005 m. Konvencijoje labai svarbi nuostata įtvirtinta 13 straipsnyje, kuriame pabrėžiama pinigų plovimo prevencinių priemonių svarba bei 14 straipsnyje įtvirtinta nuostata dėl įtartinų finansinių operacijų pristabdymo procedūros.

Nusikalstamos veiklos pajamų atėmimas iš nusikaltėlių yra vienas svarbiausių tikslų. Pagrindinis tarpvalstybinio organizuoto nusikalstamumo motyvas yra finansinė nauda. Ši finansinė nauda yra paskata toliau vykdyti nusikaltimus siekiant gauti dar daugiau pelno. Europos Taryba nuolat ragina ES šalis stiprinti pinigų plovimo prevenciją ir skirti daugiau dėmesio neteisėtai įgyto turto konfiskavimui. Todėl teisėsaugos tarnybos turėtų turėti būtinus įgūdžius, kad galėtų tirti ir analizuoti nusikalstamos veiklos finansinius pėdsakus. Kad būtų galima veiksmingai kovoti su organizuotu nusikalstamumu, Europos Sąjungos valstybės narės turi greitai keistis informacija, kuri gali padėti surasti ir areštuoti nusikalstamu būdu įgytas pajamas ir kitą nusikaltėliams priklausantį turtą. Vienas svarbiausių tarptautinių teisės aktų ES, skirtų turto paieškai, yra 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje²⁰ bei 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje²¹. 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas, skirtas ES šalyse

¹⁸ 2005 m. Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371f>

¹⁹ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism. Žr. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/198.doc>

²⁰ 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje. Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32007D0845>

²¹ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje.

Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>

įsteigti turto susigrąžinimo tarnybas. Šių tarnybų tikslas - sudaryti palankesnes sąlygas nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškai ir nustatymui, kuris gali būti taikomas įšaldymo, arešto ar konfiskavimo orderis baudžiamojo arba civilinio proceso metu. ES šalys privalo įsteigti arba paskirti mažiausiai vieną turto susigrąžinimo tarnybą savo teritorijoje, kurios užtikrintų tiek tarpusavio, tiek ir tarptautinį bendradarbiavimą. Tuo tarpu 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva siekiama, jog ES valstybės, kuomet yra priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis dėl nusikalstamos veikos, galėtų konfiskuoti nusikaltimo priemones bei pajamas iš nusikaltimų arba turta, kurio vertė atitinka tokių nusikaltimų priemonių ar pajamų vertę. Be to, ši direktyva įpareigoja, jog valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių, pavyzdžiui, įsteigti centralizuotas tarnybas, specializuotų tarnybų tinklą arba sukurti panašius mechanizmus, kad užtikrintų tinkamą įšaldyto turto administravimą siekiant jį prireikus vėliau konfiskuoti.

Šiuo metu finansų įstaigų priežiūros kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu koordinavimo lygis, ypač tarpvalstybinį poveikį turinčiais kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu atvejais, nėra pakankamas. ES valstybių narių gebėjimai užtikrinti suderintą kovos su pinigų plovimu taisyklių ir praktikos vykdymą tai pat nepakankami. Būtina ES lygmeniu sukurti efektyvesnę finansų sektoriaus subjektų kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priežiūros institucijų veiklos koordinavimo mechanizmą, ypač tais atvejais, kai kovoje su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu dominuoja tarpvalstybinis aspektas.

FINANSINIŲ TYRIMŲ SISTEMA LIETUVOJE

Lietuvoje reali kova su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu buvo pradėta tik 1997 metais, kuomet buvo priimtas „Pinigų plovimo prevencijos įstatymas“²² ir baudžiamajame kodekse kriminalizuotas pinigų plovimas²³. „Pinigų plovimo prevencijos įstatymas“ įsigaliojo nuo 1998 metų sausio mėnesio, o kartu su įstatymo įsigaliojimu, finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyboje buvo įkurtas atskiras pinigų plovimo prevencijos padalinys. 1999 m. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba buvo priimta į EGMONTO²⁴ grupės sudėtį. Šiuo metu Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyboje veikia pinigų plovimo prevencijos valdyba, kurios pagrindiniais uždaviniais yra valstybės finansinės sistemos apsauga; nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu ES bei užsienio valstybių finansinės paramos gavimu bei panaudojimu, atskleidimas ir tyrimas; nusikalstamų veikų, susijusių su apgaulingu ar aplaidžiu buhalterinės apskaitos vedimu, mokesčių slėpimu, atskleidimas ir tyrimas; pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencija. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba yra kriminalinės žvalgybos subjektas, baudžiamosiose bylose atliekantis finansinius ir ikiteisminius tyrimus. Kartu Finansinių nusikaltimų tyrimo

²² Valstybės žinios, 1997-07-04, Nr. 64-1502. Šiuo metu galioja „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“ (aut. pastaba).

²³ 1997 m. birželio 26 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 81, 35 ir 326 straipsnių pakeitimo įstatymą. Jis nustatė, kad pinigų plovimas yra nusikaltimas finansams ir apibrėžė jį kaip operacijų nusikalstamu būdu įgytais pinigais atlikimą arba nusikalstamu būdu įgytų pinigų panaudojimą komercinei, ūkinei veiklai, jei taip naudojant siekiama nuslėpti arba įteisinti tokius pinigus (326 str. „Pinigų plovimas“). Taip pat nustatė, kad pinigų plovimas yra sunkus nusikaltimas (81 str.) ir teismas privalomai skiria kaip papildomą bausmę turto konfiskavimą už BK 326 str. numatyto nusikaltimo padarymą (35 str.).

²⁴ EGMONTO grupė – finansinės žvalgybos padalinių organizacija.

tarnyba yra centrinis finansinės žvalgybos padalinys, o taip pat atliekamuose ikiteisminiuose tyrimuose teikia specialistų išvadas.

Pagrindiniais Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos objektais paprastai yra organizuotos nusikalstamos grupuotės; turtas, gautas neteisėtu ar nusikalstamu būdu; turtas, kuris būtinas užtikrinant civilinio ieškinio vykdymą, o taip pat įtartinos finansinės operacijos. Pastaruoju metu stebimos tendencijos, su kuriomis savo veikloje susiduria Finansinių tyrimų tarnyba, yra susijusios su sukčiavimais kredito unijų veikloje, kainų manipuliacijomis energetikos sektoriuje, elektroninės erdvės išnaudojimu nusikalstamų veikų darymui, PVM sukčiavimais tiek vidaus, tiek ir užsienio rinkoje, sukčiavimais panaudojant akcizus, ES finansinių išteklių apsauga. Įgyvendinama savo tikslus, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba savo veikloje naudoja tam tikrus instrumentus renkant ir analizuojant informaciją apie finansines operacijas ir sandorius. Tarnybai suteikta galimybė laikinai pristabdyti finansines operacijas ir sandorius, taip pat vykdyti tokių finansinių operacijų ar sandorių finansinį tyrimą. Jau minėta anksčiau, jog ši tarnyba yra kriminalinės žvalgybos subjektas, tad savo veikloje taip pat naudojasi ir kriminalinės žvalgybos įstatyme įtvirtintomis teisėmis. Ikiteisminio tyrimo stadijoje, vadovaujantis BPK 151 str. nuostatomis, įtariamiesiems fiziniams ar juridiniams asmenims prokuroro nutarimu paprastai laikinai apribojamos nuosavybės teisės. Sėkmingiems finansiniams bei ikiteisminiams tyrimams didelės reikšmės, be abejo, turi tarpinstitucinis bei tarptautinis bendradarbiavimas.

Įgyvendinama savo veiklą, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba naudoja įvairiomis duomenų bazėmis (Lietuvos piliečių/gyventojų asmeninių duomenų; automobilių/autoįvykių; ginklų; nusikalstamų veikų/paieškomų asmenų duomenų bazėmis); taip pat nekilnojamojo turto, įmonių, finansinių operacijų ir sandorių registrais; socialinio draudimo fondo duomenų baze; muitinės departamento, pasienio tarnybos bei mokesčių inspekcijos duomenų bazėmis. Be to, tarnyba bendradarbiauja su atsakingomis institucijomis, kurios atsakingos už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją, t.y., Lietuvos banku (kredito įstaigos, draudimo kompanijos, vertybinių popierių įmonėmis), kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos (antikvariatas), Lošimų priežiūros tarnyba prie finansų ministerijos (azartiniai žaidimai, loterijos), Lietuvos advokatūra, Lietuvos notarų, auditorių, antstolių bei prabavimo rūmais. Taip pat Lietuvos paštu, lizingo, buhalterines paslaugas teikiančiomis bendrovėmis ir kt.

Pažymėtina, jog 2018 m. finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyboje buvo gauti 1368 pranešimai (64 % daugiau nei 2017 m.) apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius. Daugiausia – 62 % – tokių pranešimų gauta iš bankų sektoriaus, 31 % – iš kitų pranešti įpareigotųjų subjektų, 7 % iš užsienio finansinės žvalgybos padalinių. Daugiausia pranešimų pateikta apie Lietuvos piliečių bei

įmonių (daugiau nei 900 fizinių ir 620 juridinių asmenų) įtartinas pinigines operacijas. Taip pat daugiau kaip 340 fizinių ir 250 juridinių asmenų iš užsienio (Didžiosios Britanijos, Rusijos, Latvijos, Baltarusijos, Ukrainos, Estijos, Kipro, Kazachstano, Kirgizijos, Honkongo ir kt.)²⁵. 2018 m., nustačius įtartinas pinigines operacijas kredito įstaigose, išaldytos lėšos sąskaitose įvairia valiuta beveik už 28 mln. eurų (2017 m. – 12), apribotos nuosavybės teisės į turtą beveik už 8 mln. eurų (2017 m. – 4).

Remiantis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo²⁶ nuostatomis, finansų įstaigos, atliekančios piniginę operaciją, privalo kliento

²⁵ 2018 metų FNTT veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje ataskaita.

²⁶ Lietuvos Respublikos Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. 1997 m. birželio 19 d. Nr. VIII-275 (su vėlesniais pakeitimais).

tapatybę patvirtinančius duomenis ir informaciją apie atliktą piniginę operaciją pateikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, jeigu kliento vienkartinės operacijos su grynaisiais pinigais arba kelių tarpusavyje susijusių operacijų su grynaisiais pinigais suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, taip pat apie grynųjų pinigų importą/ eksportą (daugiau nei 10 000 eurų). Pagal šį įstatymą finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai, nustatę, kad jų klientas atlieka įtartiną piniginę operaciją ar sandorį, nepaisydami piniginės operacijos ar sandorio sumos, privalo tą operaciją ar sandorį sustabdyti (išskyrus atvejus, kai dėl piniginės operacijos ar sandorio pobūdžio, jų atlikimo būdo ar kitų aplinkybių to padaryti objektyviai neįmanoma) ir ne vėliau kaip per 3 darbo valandas nuo piniginės operacijos ar sandorio sustabdymo apie šią operaciją ar sandorį pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai. Tuo tarpu Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, per 10 darbo dienų nuo tokios informacijos gavimo, nedelsdama atlieka veiksmus, būtinus abejonėms dėl tariamai kliento vykdomos ar vykdytos nusikalstamos veikos pagrįsti arba paneigti. Jeigu finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai per 10 darbo dienų nuo pranešimo pateikimo ar nurodymo gavimo nėra įpareigojami vykdyti laikino nuosavybės teisių apribojimo Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka (BPK 151 str.), piniginė operacija ar sandoris turi būti atnaujinami. Šioje vietoje labai svarbiais tampa įtartinų operacijų kriterijai, kuriais vadovaujamosi laikinai pristabdant finansines operacijas ar sandorius. Tokie kriterijai paprastai yra: darbo dienos bėgyje nuo mokėjimo kortelės nuimta grynųjų pinigų suma (daugiau nei 2500 eurų); nedidelis kliento-juridinio asmens personalo kiekis, kuris neatitinka šio juridinio asmens įgyvendinamų finansinių operacijų turinio (piniginių sumų); 7 kalendorinių dienų bėgyje grynųjų pinigų įnešimas ar jų nuėmimas nuo sąskaitos (daugiau nei 25 000 eurų); sąskaitos išskirtinai naudojamos tranzitinėms finansinėms operacijoms atlikti; aktyvus užsienio bankų mokėjimo kortelių naudojimas; finansinės operacijos, susijusios su ofšorinių kompanijų sąskaitomis.

2016 m. Lietuvos kriminalinės policijos biuras, glaudžiai bendradarbiaudamas su nacionaliniais bei tarptautiniais ekspertais iš turto paieškos padalinių, veikiančių Lenkijoje bei Vokietijoje, parengė turto tyrimo metodologiją. Teisėsaugos pareigūnams buvo parengtas veiksmingas vadovas, parodantis, kaip turto tyrimo veiklą padaryti nuosekliai, kryptingai, suvienodinti egzistuojančią praktiką²⁷. Turto tyrimas turi būti atliekamas tiek kriminalinės žvalgybos, tiek ir ikiteisminio tyrimo metu. 2018 m. birželio 27 d. Lietuvos Respublikos Generalinis prokuroras savo įsakymu patvirtino turto tyrimo rekomendacijas²⁸, kurių paskirtis - užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, konfiskuotino turto efektyvų suradimą ir galimą paėmimą valstybės nuosavybėn, nustatyti turto tyrimo pradėjimo, atlikimo, užbaigimo ir turto paieškos tvarką, apibrėžti pagrindinius duomenų šaltinius ir bendradarbiavimo su tam tikromis institucijomis principus. Turto tyrimas visose be išimties bylose nėra tikslingas ir reikalingas. Būtina atsižvelgti į bylos pobūdį, kiekvienoje byloje sprendimą priimti individualiai, kvalifikuotai įvertinus tokios veiklos perspektyvas, asmens procesinę padėtį, žalos atlyginimo perspektyvas ikiteisminio tyrimo metu ir kitas svarbias aplinkybes.

²⁷ Turto tyrimo metodologija. ISEC projektas Nr. HOME/2013/SEC/AG/FINEC/4000005195 „Finansų tyrimo ir nusikalstamu būdu įgyto turto paieškos bei valdymo gebėjimų stiprinimas efektyviai profesionalaus ir organizuoto nusikalstamumo prevencijai“. V., 2016.

²⁸ Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro 2018 m. birželio 27 d. įsakymas „Dėl rekomendacijų dėl turto tyrimo patvirtinimo“.

Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/46b38b007a8911e8ae2bfd1913d66d57>

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog efektyviai turto paieškai bei finansiniams tyrimams vykdyti dar 2005 m. buvo įkurtas kriminalinės informacijos analizės centras (KIAC), kurio koordinatoriumi buvo Lietuvos kriminalinės policijos biuras. Kartu su Lietuvos kriminalinės policijos biuro šio centro steigėjais buvo munitinės kriminalinė, valstybės sienos apsaugos tarnybos bei Policijos departamentas. 2010 m. į šio centro veiklą įsitraukė ir finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba. Šio centro veiklos tikslas buvo rinkti ir analizuoti informaciją, susijusią su organizuotų nusikalstamų grupuočių veikla, jų veiklos tendencijomis, organizuotų nusikalstamų grupuočių narius, organizuoto nusikalstamumo priežastis bei sąlygas. Centro veikloje dalyvaujančios tarnybos tarpusavyje turėjo keistis informacija apie organizuotas nusikalstamas grupuotes ir jų vykdomas nusikalstamas veikas. Svarbiausias šio centro veiklos tikslas – realizuoti kriminalinės žvalgybos informaciją nustatant, ieškant ir areštuojant nusikalstamu būdu gautas priemones bei turtą. Deja, praktinėje teisės saugos institucijų veikloje šis centras realiai neveikia.

Sėkmingam finansų tyrimui neabejotinai svarbus tarptautinių institucijų bei tarptautinių partnerių indėlis: EGMONT-o grupė (tarptautinė finansinės žvalgybos padalinių organizacija), Europolas (Europos policijos biuras), Interpolas (Pasaulinis policijos biuras), OLAF (Europos kovos su sukčiavimu tarnyba), Eurojustas (Europos teisės saugos institucijų padalinys, skirtas teikti pagalbą ikiteisminiuose tyrimuose). Aktyviai bendradarbiaujam su įvairiomis teisės saugos institucijų tarnybomis, veikiančiomis JAV, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje.

Praktikoje kyla ir kitokių problemų atliekant savalaikius ikiteisminius tyrimus dėl pinigų plovimo. Nepakankamas teisinės pagalbos prašymų efektyvumas (atsakymai į teisinės pagalbos prašymus trunka labai ilgai; jie būna neišsamūs; į užduotus klausimus atsakoma tik iš dalies ir pan.). Ypač problemiški atvejai, kuomet teisinės pagalbos prašymai rašomi į šalis, kurios priklauso ofšorinei jurisdikcijai. Šiose šalyse nereikalaujama audito ir finansinės atskaitomybės, todėl, įgyvendinant nusikalstamus tikslus, labai dažnai yra naudojamos ofšorinėmis kompanijomis, kurios priklauso šiai jurisdikcijai, dėl ko teisinės pagalbos atsakymai išvis negaunami arba yra neinformatyvūs (pvz., Kipras, Malta, JAV-Delavero valstija, Meno sala ir kt.). Opi problema - Lichtenšteino kunigaikštystė. Šioje šalyje nusikaltimai finansams, taip kaip jie suprantami pagal mūsų baudžiamojo įstatymo nuostatas (pvz., apgaulingas apskaitos tvarkymas) nėra laikomi nusikaltimais. Pagaliau ilgai trunka gautos informacijos vertimai iš kitų valstybių kalbų²⁹.

Visose valstybėse narėse už pinigų plovimą numatyta baudžiamoji atsakomybė, tačiau įvairiose šalyse gana skirtingai apibrėžta, kas būtent sudaro pinigų plovimo nusikaltimo sudėtį ir kas yra pirminiai nusikaltimai, t. y. pirminė nusikalstama veikla, iš kurios buvo gautas plaunamas turtas, taip pat skiriasi sankcijų dydis. Dabartinė teisės priemonių sistema nevisiškai veiksminga, nes nėra pakankamai išsami ir nuosekli. Teisės sistemų skirtumais gali pasinaudoti nusikaltėliai ir teroristai – savo finansinių sandorių vietą jie gali pasirinkti atsižvelgdami į tai, kur kovos su pinigų plovimu priemonės atrodo silpniausios.

Viena svarbiausių siekiamybių efektyviam pinigų plovimo tyrimui – ne tik nusikalstamų veikų išaiškinimas, rengiančių, darančių ar padariusių nusikalstamas veikas asmenų nustatymas, bet ir daiktų, pinigų, vertybinių popierių, kito turto, susijusio su nusikalstamų veikų padarymu, paieška ir nustatymas. Tam skiriama mažai dėmesio. Tiriant tokias veikas ypač svarbu, kad duomenys apie veiksmus su turtu (pvz., apsimestiniai sandoriai ir pan.) būtų renkami ir

²⁹ Prokurorų veiklos 2014-2017 metais organizuojant ikiteisminius tyrimus dėl nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (BK 216 straipsnis) apibendrinimo pažyma. 2018-05-22. Nr. 17.9-7906.

fiksuojami realiu laiku (fiksuojama kas realiai ieško pirkti, tariasi dėl sandorio, moka pinigus ir pan.), o neįrodinėjama pagal esamus anksčiau įformintus dokumentus, bandant paneigti juose užfiksuotą informaciją. Šioje vietoje svarbus vaidmuo tenka kriminalinei žvalgybai. Kriminalinės žvalgybos veiklos srityje pinigų plovimo nusikaltimų apibrėžčių, sudėties ir sankcijų skirtumai kenkia tarpvalstybiniam policijos ir teismų bendradarbiavimui ir nacionalinių valdžios institucijų keitimuisi informacija. Pavyzdžiui, dėl skirtingos pirminių nusikaltimų sudėties finansinės žvalgybos padaliniais ir valstybių narių teisėsaugos institucijoms sunku kartu su kitomis ES jurisdikcijomis koordinuotai kovoti su tarpvalstybinio pinigų plovimu (pvz., kai pinigai plaunami vykdant mokestinius nusikaltimus). Nustačius būtinąsias taisykles dėl pinigų plovimo nusikaltimo apibrėžties, pradėjus ją taikyti terorizmo nusikaltimams ir kitai sunkiai nusikalstamai veiklai ir suderinus skiriamas sankcijas, sustiprėtų dabartinė ES baudžiamosios teisės priemonių sistema, skirta kovai su pinigų plovimu visoje Europoje.

KAI KURIOS TEISMŲ PRAKTIKOS TENDENCIJOS, SUSIJUSIOS SU NUSIKALSTAMU BŪDU GAUTO TURTO LEGALIZAVIMU

2018 m. užregistruotos 55 su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu susijusios veikos (2017 m. – 21), pradėti 22 ikiteisminiai tyrimai (2017 m. – 21), ištirta 18 veikų (2017 m. – 9). 2018 m. baigtas 41 ikiteisminis tyrimas dėl nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (2017 m. – 21), iš jų 30 tyrimų nutraukta (2017 m. – 10), 8 bylos perduotos teismui su kaltinamuoju aktu (2017 m. – 7), 3 tyrimai baigti baudžiamuoju įsakymu (2017 m. – 4). Atkreiptinas dėmesys, jog kaltinamuosiuose aktuose ir prokuroro pareiškimuose dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nurodyto turto, kuris, įtariama, legalizuotas nusikalstamu būdu, bendra vertė – 6 472 878 mln. eurų³⁰.

Baudžiamajame įstatyme įtvirtinta nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo norma saugo valstybės finansų sistemą nuo pastangų įteisinti nusikalstamu būdu įgytus pinigus ir kitokį turtą legalioje apyvartoje. Dideli nešvarių pinigų srautai gali pakenkti finansų sektoriaus stabilumui ir reputacijai, jie kelia grėsmę vieningai rinkai. Dėl nusikaltėlių ir jų bendrininkų pastangų paslėpti nusikalstamu būdu gautų pajamų kilmę kyla rimta grėsmė kredito ir finansų įstaigų tvirtumui, vientisumui ir stabilumui bei pasitikėjimui visa finansų sistema. Kriminalizavus šią veiką, buvo įgyvendinti visi Lietuvos valstybės tarptautiniai įsipareigojimai, kylantys iš 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos „Dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta“, 1990 m. lapkričio 8 d. Europos konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo, 2000 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui. Be to, buvo atsižvelgta ir į Europos Tarybos ekspertų komiteto dėl priemonių, nukreiptų prieš pinigų plovimą (*Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures*) pateiktas rekomendacijas dėl

³⁰ Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2018 m. ataskaita.

Žr. <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2019/03/lietuvos-respublikos-prokuraturos-veiklos-2018-m.-ataskaita>

Lietuvos Respublikos teisės aktų tobulinimo, kad šie atitiktų Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus bei tarptautinius teisės aktus, priimtus pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos srityje. Įgyvendinus visus tarptautinius kovos su pinigų plovimu įsipareigojimus, atsiranda ir tam tikras pavojus taikant šią normą. Štai prof. O. Fedosiuk teigia, jog visiškai nebeaiškios naujos redakcijos (Nr. XII-702, 2013-12-19) BK 216 straipsnio normos ribos ir atsiradusios naujovės dėl baudžiamajame įstatyme įtvirtintų teisinių sąvokų dviprasmiškumo, neapibrėžtumo, suteikia galimybę jas subjektyviai interpretuoti. Kaip teigia profesorius, įtvirtintos naujovės galutinai pavertė ją „juodąja dėže“, kurios turinys (kas, kokiose srityse ir kaip gali padaryti minėtas veikas) yra spėjamojo pobūdžio³¹.

Nepaisant to, praktinėje Lietuvos teismų veikloje BK 216 straipsnio norma taikoma ir nors taikoma retai, tačiau pagal paskirtį. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog įrodyti pinigų plovimą, pirmiausiai, reiškia įrodyti pinigų ar kitokio turto nusikalstamą kilmę (tokia kilmė negali būti preziumuojama). Ypač svarbu tai, jog aplinkybė, kad kaltininkas, įteisindamas pinigus ar turtą, turi žinoti, kad jie įgyti nusikalstamu būdu, byloje turi būti nustatyta ir įrodyta. Tokia praktika formuojama ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo³². Be to, būtina nustatyti ir įrodyti bent vieną alternatyvią veiką, dėl kurios tokie pinigai ar kitoks turtas patenka į legalią apyvertą (finansinę operaciją, kitokį sandorį, naudojimą ūkinėje, komercinėje veikloje, melagingą nurodymą, kad tai gauta iš teisėtos veiklos). Ir kas ypač svarbu, jog vien tik formalus nustatymas, kad buvo atliktas, pavyzdžiui, vienas ar kitas sandoris su nusikalstamu būdu gautu turtu, pavyzdžiui, kad toks turtas buvo parduotas, nesuteikia pagrindo kvalifikuoti veiką pagal šį baudžiamojo kodekso straipsnį. Pažymėtina ir subjektyvaus šios nusikalstamos veikos sudėties požymio – tikslo svarba. Šio nusikalstimo tikslas - atliekant minėtas veikas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą, žinant, kad jie įgyti nusikalstamu būdu. Toks siekis atskleidžia šios nusikalstamos veikos esmę ir leidžia ją atskirti nuo kitų panašių nusikalstamų veikų³³. Apskritai baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys kaltinami ar teisiami BK 216 straipsnyje numatytos veikos padarymu, sudėtingiausia įrodinėti šios nusikalstamos veikos subjektyviuosius požymius ir pagrįsti, kad kaltininkas, atlikdamas BK 216 straipsnio dispozicijoje numatytus veiksmus, suvokia daromos veikos pavojingą pobūdį, žino, kad tie pinigai, jų dalis ar turtas gauti nusikalstamu būdu, ir siekia taip veikti, o tokios jo veikos pagrindas – nuslėpti ar įteisinti savo ar kito asmens nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą. Žinoma, šią veiką būtina susieti ir su tikslu – pakenkti Lietuvos finansų ir kredito sistemai bei jos stabilumui.

Aptarsiu kelis naujausius Lietuvos teismų praktikos pavyzdžius, susijusius su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu. Baudžiamojoje byloje nustatyta, jog keturių asmenų bendrininkų grupė, veikdama iš savanaudiškų paskatų, turėdama tikslą gauti pajamų, versliškai ir stambiu mastu vertėsi uždrausta ūkine veikla – už materialinį atlygį teikė prostitucija besiverčiančių asmenų reklamos paslaugas³⁴. Konkrečiai jų veika pasireiškė tuo, jog jie sukūrė tinklapius, pildė

³¹ Fedosiuk O. Dirbtinis kriminalizavimas kaip teisinės praktikos patologija. Baudžiamoji justicija ir verslas. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. V., 2016, p. 40.

³² Žr. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-304-895/2018, 2K-7-330/2011.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-251/2014, Nr. 2K-384-648/2016.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-222-489/2018.

šių tinklalapių turinį, tvarkė jų dizainą, reklamavo šiuos tinklalapius kitose interneto svetainėse bei internetinės paieškos sistemose, minėtuose tinklalapiuose paskelbė vartotojų registracijos anketų šablonus, skirtus informacijai paskyroje apie prostitucijos paslaugas teikiančius asmenis – jų išvaizdą, amžių, teikiamas seksualines paslaugas, paslaugų įkainius, jų teikimo trukmę, vietą – šalį, miestą, laikotarpį. Taip pat nustatė ne mažesnę kaip 200 eurų mokestį už tai, kad minėta informacija ne mažiau kaip dvi savaites būtų viešai skelbiama tinklalapiuose ir 50 eurų mokestį už VIP žymos skelbimą anketoje ir anketos iškėlimą į pirmuosius šių tinklalapių puslapius. Bendrininkų grupės nusikalstamos veikos mechanizmas pasireiškė tuo, jog šios grupuotės nariai nurodydavo asmenims, mokantiems už prostitucijos paslaugas teikiančių asmenų reklamą tinklalapiuose gautus pinigus per tarptautines piniginių perlaidų sistemas pervesti kitų asmenų vardais. Vėliau šie asmenys išgrynindavo šias jų vardais siunčiamas pinigines perlaidas, gaudami už vienos tokios pinigines perlaidos išgryninimą Lietuvoje, veikiančiuose tarptautinių piniginių perlaidų sistemų filialuose tam tikrą piniginių atlygį. Grupuotės nariai nurodydavo kitiems asmenims, kokių asmenų ir kokio dydžio siunčiamas pinigines perlaidas reikia išgryninti. Pastarieji, vykdydami gautus nurodymus, Lietuvoje, veikiančiuose tarptautinių piniginių perlaidų sistemos filialuose atliko 455 piniginių perlaidų išgryninimo finansines operacijas, taip pat Lietuvoje, veikusiuose filialuose atliko 11 išgryninimo finansinių operacijų ir gautus grynuosius pinigus atiduodavo bendrininkų grupės nariams, už tai gaudami ne mažesnę kaip 6 eurų piniginių atlygį. Pažymėtina, jog veikdami kartu bendrininkai legalizavo nusikalstamu būdu įgytus pinigus – 141 467 eurų ir 5433,02 JAV dolerio, arba iš viso 145 615 eurų. Baudžiamajai bylai pasiekus kasacinės instancijos teismą, šiam teismui buvo pateiktas kasacinis skundas, kuriame buvo iškelti du pagrindiniai argumentai. Pirma – jog šie asmenys teisėtai vertėsi partnerystės rinkodara. Ir antras argumentas – jie nesuvokė, kad gauna nusikalstamu būdu gautas lėšas, neturėjo tikslo nuslėpti tikrąją pinigų ir kitokio turto kilmę arba juos įteisinti. Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, atskakydama į pirmąjį argumentą, konstatavo, jog partnerystės rinkodara išties yra teisėta veiklos sritis, tačiau nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad organizuotos grupės narių tikslas buvo gauti pajamų iš savo interneto svetainės veiklos sąmoningai ir tikslingai už materialinį atlygį reklamuojant akivaizdžiai neteisėtas paslaugas (intymių paslaugų reklama). Pasirinktas toks ekonominės veiklos realizavimo būdas rodo ne tik tai, kad faktiškai ši veikla buvo vykdoma neteisėtai, bet ir tai, kad jos vykdyti teisėtai apskritai neįmanoma – teisės aktų ir tvarkos, kuria remiantis tokią veiklą būtų galima vykdyti teisėtai, Lietuvos Respublikoje nėra. Kadangi leidimai ar licencijos verstis tokia veikla nėra išduodamos, intymių paslaugų reklama Lietuvoje negalėjo būti įteisinta. Pasisakydamas dėl antrojo argumento, šis teismas nurodė, kad tai, jog nusikalstamu būdu įgytais pinigais Lietuvoje buvo papildomos įvairių asmenų banko sąskaitos, šie pinigai bankomatuose buvo išgryninami kitoje šalyje ir naudojami bendrininkų grupės dalyvių poreikiams tenkinti, nusikalstamai veiklai palaikyti, atitinka BK 216 straipsnio požymius. Aplinkybė, kad pirmiau nurodytomis finansinėmis operacijomis buvo siekiama pasidalyti tarp grupės narių iš nusikalstamos veikos gautus pinigus, nepaneigia siekio nuslėpti tikrąją tų pinigų kilmę arba juos įteisinti. Bankinės sistemos panaudojimas šiuo atveju palengvino asmenų grupei nusikalstamos veiklos vykdymą užsienio valstybėje, mažino jos atskleidimo riziką, leido išvengti būtinumo gabenti grynuosius pinigus iš vienos šalies į kitą, taigi pasunkino jų suradimo ir konfiskavimo galimybes. Tad šioje byloje nustatyta, kad bendrininkų grupė pinigus gavo iš nusikalstamos veiklos – prostitucijos paslaugų, kurias organizavo ir iš kurių pelnėsi grupė veikiantys asmenys, reklamos bei atliko finansines operacijas su pinigais, kurie gauti nusikalstamu būdu. Be to, jie norėjo taip veikti, turėjo tikslą taip nuslėpti iš nusikalstamos veikos gaunamų pajamų kilmę, o taip pat ir save, kaip tikruosius šių pinigų gavėjus.

Dar viena įdomi ir naujos teismų praktikos formavimo prasme svarbi baudžiamoji byla, susijusi su nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu ir kyšininkavimu. Konkrečioje byloje pilietis A. buvo nuteistas už tai, kad, būdamas valstybės tarnautojas, dirbdamas savivaldybės administracijos Miesto ūkio departamento direktoriumi ir būdamas Viešųjų pirkimų komisijos narys, už veikimą AB „X“ ir UAB „Y“ naudai, iš AB „X“ generalinio direktoriaus pareikalavo, o vėliau priėmė didelės –34 146, 31 eurų – vertės kyšį: AB „X“ įgytus 33 967,79 eurų vertės automobilį „Volvo S60 D5“, 101,94 eurų vertės guminius kilimėlius ir 76,57 eurų vertės ratlankių varžtus³⁵. Vėliau šis pilietis automobilio pirkimo–pardavimo sutarties tarp jo ir kito piliečio „B“ pagrindu neteisėtai įteisino nusikalstamu būdu (kaip kyšį) gautą 33 967,79 eurų vertės automobilį „Volvo S60 D5“ kaip savo nuosavybę.

Abiejų instancijų teismai šį pilietį pripažino kaltu ir nuteisė dėl abiejų nusikalstamų veikų – tiek dėl kyšio priėmimo, tiek ir dėl nusikalstamu būdu įgyto turto legalizavimo. Nuteistasis, nesutikdamas su tokiu nuteisimu ir pateikdamas kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiajam teismui nurodė, jog nusikalstamu būdu gauto automobilio įteisinimas buvo sudedamoji kyšininkavimo dalis, todėl atskirai nekvalifikuotina. Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, šioje byloje nusikalstama piliečio gauto turto kilmė (automobilis gautas kaip kyšis) nustatyta ir ši aplinkybė kasaciniam skunde ginčijama nebuvo. Pagrindiniais argumentais, dėl kurių kasacinės instancijos teismas pritarė žemesnės instancijos teismų sprendimams, laikytini tai, jog: 1) nusikalstamu būdu gautas automobilis buvo įteisintas kaip nuteistojo nuosavybė fiktyvia pirkimo–pardavimo sutartimi su kitu piliečiu „B“; 2) Prieš tai buvo įforminta kita fiktyvi pirkimo–pardavimo sutartis, pagal kurią pilietis B. nusipirko automobilį iš AB „X“; 3) šiais sandoriais buvo siekiama ne tik įforminti nusikalstamu būdu gautą automobilį kaip A. nuosavybę, bet ir nuslėpti ir A. ryšį su AB „X“, taip pat įtvirtinti gerokai mažesnę (nei reali) automobilio įsigijimo kainą, t. y. nuo 33 967,79 eurų iki 11 584,80 eurų; 4) automobilis kaip kyšis A. fiziškai buvo priimtas 2006 m. liepos 21 d., o įteisintas kaip jo nuosavybė tik 2007 m. gegužės 30 d. Taigi teisėjų kolegijai pagal nustatytas byloje aplinkybes nekėlė abejonių, kad pilietis A. visa tai suvokė automobilio gauto kaip kyšio legalizavimo mechanizmą ir būtent to siekė. Juolab, nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo ir kyšininkavimo normos nesudaro bendrosios ir specialiosios normų konkurencijos ir, nustačius visus būtinus šių nusikalstamų veikų objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius, gali būti taikomos kaip reali ar ideali sutaptis.

IŠVADOS

1. Pinigų plovimas ir teroristų veiklos finansavimas – vienos didžiausių šiuolaikinio pasaulio grėsmių, kurioms suvaldyti skiriamas dėmesys auga kasmet. Minėti nusikaltimai nuolat tobulėja, todėl užkirsti kelią jiems – vis didesnis iššūkis tiek tarptautinėms organizacijoms, tiek pavienėms šalims. Tai – sunkus, turintis tarpvalstybinį pobūdį arba poveikį nusikaltimas. Todėl būtinas ypatingas poreikis, remiantis bendrais, ES lygmeniu įtvirtintais pagrindais (ypač dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo), kovoti su juo. Norint neatsilikti nuo naujų tendencijų, būtina imtis priemonių didesniai finansinių sandorių ir įmonių skaidrumui užtikrinti pagal Europos

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017.

- Sąjungoje taikomas prevencinės teisinės sistemos nuostatas, siekiant gerinti esamą prevencinę sistemą ir veiksmingiau kovoti su pinigų plovimu bei terorizmo finansavimu.
2. Neekonominių nusikaltimų finansinės pusės tyrimas vis dar išlieka viena pagrindinių problemų kontroliuojant pinigų plovimo procesus. Atsižvelgiant į tai, kad iš kai kurių neekonominių nusikaltimų (tokių kaip neteisėtas disponavimas narkotinėmis medžiagomis, prekyba žmonėmis, teroristinė veikla ir kt.) gaunamos didelės nelegalios pajamos, šių nusikaltimų finansinės pusės tyrimo trūkumas sudaro prielaidas sėkmingai jas legalizuoti. Lietuvos valstybei reikalinga dėti daugiau pastangų, siekiant padidinti pinigų plovimo tyrimų ir pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos efektyvumą. Taip pat reikia nuolat atlikti nacionalinį pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą. Pinigų plovimu siekiama užmaskuoti ir legalizuoti nusikalstamu būdu įgytas lėšas. Kadangi teisėsaugos ir baudžiamojo persekiojimo institucijos turi galimybę sekti lėšų pervedimus ir turto perleidimus, šių institucijų pastangos taip pat turėtų būti sutelktos į teroristų finansavimui skirtų lėšų ir turto paieškas. Šios institucijos yra atsakingos už kriminalinę žvalgybą ir atlieka svarbų vaidmenį, tiriant ir patraukiant baudžiamojon atsakomybėn asmenis, atsakingus už pinigų plovimą ir teroristų finansavimą.
  3. Pinigų plovimo sudėties požymiai BK 216 straipsnyje yra aprašyti bendrai ir pakankamai aiškiai. Minėtu straipsniu yra kriminalizuojamos beveik visos veikos, kurios apima pinigų plovimo būdus. Tiek tarptautiniuose teisės aktuose, tiek Baudžiamajame kodekse nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas yra priskiriamas sunkių nusikaltimų grupei. Lietuvos teismų praktikoje yra sąlyginai nedaug baudžiamųjų bylų dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo. Sunkiausia pinigų plovimo įrodymo problema – įrodyti nusikalstamą pinigų kilmę. Būtina įrodyti ir tai, kad asmuo, atlikęs operacijas su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu, žinojo apie jų nusikalstamą kilmę.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 „dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB.
2. Žr. http://www.fntt.lt/data/public/uploads/2016/10/es_2015_849-direktyva.pdf
3. 1988 metų Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta // Žin., 1998, Nr. 38-1004.
4. 2000 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą // Žin., 2002, Nr. 51-1933.
5. 2003 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją // Žin., 2006, Nr. 136-5145.
6. 1999 m. tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu // Žin., 2003, Nr. 8-268.

7. Europos 1990 m. konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo // Žin., 1995, Nr. 12-263.
8. 2005 m. Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo
9. Žr. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371f>
10. 2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/845/TVR dėl valstybių narių turto susigrąžinimo tarnybų bendradarbiavimo nusikalstamu būdu įgytų pajamų bei kito susijusio turto paieškos ir nustatymo srityje.
11. Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32007D0845>
12. 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje.
13. Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0042>
14. Lietuvos Respublikos Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. 1997 m. birželio 19 d. Nr. VIII-275 (su vėlesniais pakeitimais).
15. Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro 2018 m. birželio 27 d. įsakymas „Dėl rekomendacijų dėl turto tyrimo patvirtinimo“.
16. Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/46b38b007a8911e8ae2bfd1913d66d57>

Teismų praktika

17. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-304-895/2018.
18. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-330/2011.
19. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-251/2014.
20. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-384-648/2016.
21. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-222-489/2018.
22. Lietuvos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017.

Specialioji literatūra

23. From Illegal Markets to Legitimate Businesses: The Portfolio of Organized Crime in Europe. Final Report of Project OCP Organized Crime Portfolio. Trento, 2015.
24. 2016 m. gruodžio 21 d. Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis.
25. United Nations Office on Drugs and Crime. Money-Laundering and Globalization. Žr. <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>

26. Netherland's Public Prosecution Service, 4 September 2018. ING pays 775 million due to serious shortcomings in money laundering prevention.
27. Europos Parlamento pranešimas (2018/2121(INI)) dėl finansinių nusikaltimų, mokesčių slėpimo ir mokesčių vengimo.
28. Ataskaita dėl „Danske Bank“ Estijos padalinio nerezidentų portfelio. Kopenhaga, 2018 m. rugsėjo 19 d.
29. Europos Parlamento pranešimas (2018/2121(INI)) dėl finansinių nusikaltimų, mokesčių slėpimo ir mokesčių vengimo.
30. Vasilkevičiūtė R. Pinigų plovimo prevencija: tik teisinis įsipareigojimas ar reali socialinė atsakomybė?. Verslo Žinios. Publikuota: 2019-10-07.
31. Žr. <https://www.vz.lt/finansai-apskaita/2019/10/07/pinigu-plovimo-prevencija-tik-teisinis-isipareigojimas-ar-reali-socialine-atsakomybe>
32. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism.
33. Žr. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/198.doc>
34. 2018 metų FNTT veiklos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje ataskaita.
35. Turto tyrimo metodologija. ISEC projektas Nr. HOME/2013/SEC/AG/FINEC/4000005195 „Finansų tyrimo ir nusikalstamu būdu įgyto turto paieškos bei valdymo gebėjimų stiprinimas efektyviai profesionalaus ir organizuoto nusikalstamumo prevencijai“. V., 2016.
36. Prokurorų veiklos 2014-2017 metais organizuojant ikiteisminius tyrimus dėl nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (BK 216 straipsnis) apibendrinimo pažyma. 2018-05-22. Nr. 17.9-7906.
37. Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2018 m. ataskaita.
38. Žr. <https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2019/03/lietuvos-respublikos-prokuraturos-veiklos-2018-m.-ataskaita>
39. Fedosiuk O. Dirbtinis kriminalizavimas kaip teisinės praktikos patologija. Baudžiamoji justicija ir verslas. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. V., 2016.

Internetiniai šaltiniai

40. FATF tinklapis: <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/#d.en.11223>

SUMMARY

LEGALISATION OF PROPERTY ACQUIRED IN A CRIMINAL WAY: INTERNATIONAL STANDARTS, FINANCIAL INVESTIGATIONS AND CASE-LAW

Money laundering – is a complicate process, the primary aim of which is provision of visually legitimate origin to the property acquired in criminal manner or suppression of property origin. Primary aim of any money laundering operation is dual: first, it is strived to conceal the crimes, from which the income comes, i.e. predicate crimes, and when it is succeeded to do that, criminals strive to ensure that it would be possible to use this income at their own discretion. Criminal responsibility for legalization of money or property acquired in criminal manner, or otherwise called money laundering, in Lithuania is stipulated by an article 216. In this article, the author analyses the features of money laundering contents; the problems that arise upon establishment or evaluation of one or the other money laundering features are analysed. In order to unfold and explain thoroughly the features of money laundering, the article also examines international and European legal acts, by which the states undertake to criminalize money laundering, stipulate strict prevention measures of money laundering, also other international instruments intended to fight money laundering. Eventually, the author seeks to establish and evaluate whether the features of money laundering contents consolidated in legal acts of the Republic of Lithuania correspond to the compulsory provisions of international legal acts, especially of the European Union. Countries (and Lithuania too) should identify, assess and understand the money laundering and terrorist financing risks for the country, and should take action, including designating an authority or mechanism to coordinate actions to assess risks, and apply resources, aimed at ensuring the risks are mitigated effectively. There are relatively few criminal cases in Lithuanian case law for the legalization of property acquired in a criminal way. The most difficult problem to prove this crime - is to prove the criminal origin of money.

KEY WORDS

Money laundering, terrorism, financial investigation, the qualification of crimes.